

دستورالعمل معاملات کالا و اوراق بهادار قابل معامله در بورس انرژی ایران

مصوب ۱۳۹۱/۰۷/۱۰ مصوبات شورای عالی بورس و اوراق بهادار

- بخش یک - کلیات :

- فصل یک - تعاریف و اصطلاحات :

- ماده یک :

اصطلاحات و واژه هایی که در ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب آذرماه ۱۳۸۴ مجلس شورای تعریف شده‌اند، به همان مفاهیم در این دستورالعمل به کار رفته اند. واژه های دیگر دارای معانی زیر می باشند:

- بند یک :

اتاق پایاپای: واحدی از شرکت سپرده گذاری مرکزی است که وظیفه تسویه و پایاپای کردن قراردادهای معامله شده در بورس را بر عهده دارد.

- بند دو :

اطلاعیه عرضه: اطلاعیه ای است جهت اطلاع مشتریان از عرضه کالا یا اوراق بهادار قابل معامله در بورس، که طبق فرمت مصوب هیئت مدیره بورس و براساس ضوابط این دستورالعمل منتشر می گردد.

- بند سه :

اطلاعیه معاملاتی: اطلاعیه ای است جهت اطلاع مشتریان از شرایط معاملات اوراق بهادار قابل معامله در بورس، که طبق فرمت مصوب هیئت مدیره بورس و براساس ضوابط این دستورالعمل منتشر می گردد.

- بند چهار :

بورس: شرکت بورس انرژی ایران (سهامی عام) است.

- بند پنج :

بازار فیزیکی: بازاری است که در آن کالاهای پذیرفته شده در بورس معامله می گردد.

▪ **بند شش :**

بازار مشتقه: بازاری است که در آن اوراق بهادار قابل معامله پذیرفته شده در بورس معامله می گردد .

▪ **بند هفت :**

بازار سایر اوراق بهادار قابل معامله: بازاری است که در آن اوراق بهادار پذیرفته شده در بورس به استثنای اوراق بهادار پذیرفته شده در بازار مشتقه معامله می گردد .

▪ **بند هشت :**

بهترین سفارش خرید: سفارش خرید با بیشترین قیمت است.

▪ **بند نه :**

بهترین سفارش فروش: سفارش فروش با کمترین قیمت است.

▪ **بند ده :**

تقاضا: اعلام آمادگی برای خرید کالا یا اوراق بهادار قابل معامله از طریق کارگزار خریدار طبق مقررات بورس است.

▪ **بند یازده :**

جلسه رسمی معاملات: دوره زمانی معینی است که معاملات کالاها و یا اوراق بهادار قابل معامله طبق مقررات این دستورالعمل در آن انجام می شود .

▪ **بند دوازده :**

حداقل تغییر قیمت سفارش: کمترین مقدار مجاز تغییر قیمتی سفارش های ثبت شده در سامانه معاملات است.

▪ **بند سیزده :**

حداقل خرید: کمترین مقدار از هر کالا است که یک کارگزار می تواند در بورس خریداری نماید.

▪ **بند چهارده :**

حداقل خرید جهت کشف نرخ: مقدار یا درصدی از عرضه هر نماد معاملاتی در بورس است که طبق مقررات باید معامله گردد تا نرخ کشف شده مورد تأیید بورس قرار گیرد.

▪ **بند پانزده :**

حداقل عرضه: کمترین مقدار مجاز عرضه در هر نماد معاملاتی طبق مقررات است.

▪ **بند شانزده :**

حداقل سفارش انباشته: حداقل مقدار سفارشی است که بازارگردان موظف است طبق قرارداد بازارگردانی، همواره در سفارش خرید و فروش خود در سامانه معاملاتی بورس در هر نماد معاملاتی به صورت فعال نگه دارد.

▪ **بند هفده :**

حداقل قیمت خرید روزانه: حداقل قیمتی است که بازارگردان در طول دوره معاملاتی بصورت روزانه متعهد به خرید اوراق بهادار قابل معامله است.

▪ **بند هجده :**

حداقل معاملات روزانه: حداقل میزان معاملات در نماد معاملاتی مورد بازارگردانی است که بازارگردان موظف به انجام آن در یک روز معاملاتی می باشد تا تعهدات وی طبق این دستورالعمل در آن روز معاملاتی ایفاء شده تلقی شود .

▪ **بند نوزده :**

حداکثر افزایش عرضه: میزان معینی از حجم کالا است که عرضه کننده مجاز به افزایش عرضه خود طی جلسه معاملاتی، حداکثر تا آن میزان می باشد.

▪ **بند بیست :**

حداکثر خرید: بیشترین مقدار مجاز خرید از هر نماد معاملاتی توسط یک کارگزار و یا یک مشتری طی یک جلسه معاملاتی، حسب مقررات است.

▪ **بند بیست و یک :**

حراج :ساز و کاری برای دادوستد کالا یا اوراق بهادار قابل معامله است که برپایه انطباق سفارش‌های خرید و فروش مشتریان و با در نظر گرفتن اولویت‌های مقرر در این دستورالعمل انجام می‌شود.

▪ **بند بیست و دو :**

حراج ناپیوسته: شیوه‌ای است که بر اساس آن، پس از ورود سفارش‌ها به سامانه معاملات، معامله بر اساس قیمت نظری گشایش (TOP) انجام می‌شود.

▪ **بند بیست و سه :**

حوادث غیر مترقبه: وقایعی است خارجی، غیرقابل اجتناب و غیرقابل پیش‌بینی که در نتیجه وقوع آن متعهد اعم از خریدار و فروشنده قادر به انجام تعهد خود نیست.

▪ **بند بیست و چهار :**

خطای مجاز تحویل: عبارت است از میزان مجاز تفاوت وزن یا مقدار کالای تحویلی نسبت به کالای معامله شده که برای هر کالا توسط هیأت پذیرش تعیین و در قالب امیدنامه منتشر می‌گردد.

▪ **بند بیست و پنج :**

سامانه معاملات: سیستم رایانه‌ای است که عملیات مربوط به معاملات از قبیل ورود و ثبت سفارش‌های خرید و فروش، تطبیق سفارش‌ها و در نهایت انجام معاملات از طریق آن صورت می‌گیرد.

▪ **بند بیست و شش :**

سفارش: درخواست خرید یا فروش کالا یا اوراق بهادار قابل معامله است که توسط مشتری به کارگزار ارائه می‌شود.

▪ **بند بیست و هفت :**

شرکت سپرده گذاری مرکزی: شرکت سپرده گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه است .

▪ **بند بیست و هشت :**

دامنه مظنه: حداکثر اختلاف بین قیمت سفارش خرید و سفارش فروش در هر نماد معاملاتی در بازار مشتقه به درصد است که بازارگردان آن نماد، در سامانه معاملات بورس وارد می نماید. این درصد نسبت به قیمت سفارش خرید محاسبه می شود.

▪ **بند بیست و نه :**

دامنه نوسان روزانه قیمت: دامنه نوسان قیمت اوراق بهادار قابل معامله است که نسبت به قیمت پایانی تعیین می شود و ورود سفارش ها در هر روز صرفاً در این دامنه قیمت مجاز است و مقدار آن در مشخصات قرارداد تعیین می شود.

▪ **بند سی :**

رینگ بین المللی: جلسه معاملاتی بورس برای معامله کالاهای صادراتی است که مقصد آنها بازار خارج از ایران است یا کالاهای وارداتی که عرضه کنندگان آن شرکت های خارجی هستند.

▪ **بند سی و یک :**

رینگ داخلی: جلسه معاملاتی بورس برای کالاهایی است که مقصد آنها بازار داخلی بوده و توسط عرضه کنندگان داخلی عرضه می شوند.

▪ **بند سی و دو :**

رویه تسهیم به نسبت: شیوه تخصیص کالا یا اوراق بهادار قابل معامله است که مطابق آن کالا یا اوراق بهادار قابل معامله ی تخصیص یافته به هر سفارش، معادل حجم سفارش ثبت شده تقسیم بر کل سفارش های ثبت شده، ضربدر کل کالا یا اوراق بهادار قابل معامله ی قابل عرضه است.

▪ **بند سی و سه :**

عرضه: اعلام آمادگی برای فروش کالا و یا اوراق بهادار قابل معامله از طریق کارگزار فروشنده طبق مقررات بورس است.

▪ **بند سی و چهار :**

قرارداد: توافقی مبتنی بر خرید و فروش مقدار معینی کالا یا تعداد معینی اوراق بهادار قابل معامله میان خریدار و فروشنده که از طریق کارگزاران فروشنده و خریدار در بورس انجام می‌شود.

▪ **بند سی و پنج :**

قرارداد نقدی: قراردادی است که براساس آن، پرداخت بهای کالا یا اوراق بهادار و تحویل یا تغییر مالکیت آن در هنگام معامله و براساس دستورالعمل ثبت و سپرده گذاری کالا و اوراق بهادار قابل معامله و تسویه و پایاپای معاملات در بورس انرژی ایران (مصوب هیئت مدیره سازمان) انجام می‌شود.

▪ **بند سی و شش :**

قرارداد نسبه: قراردادی است که براساس آن، کالا در هنگام معامله تحویل و بهای آن در تاریخ سررسید و براساس دستورالعمل ثبت و سپرده گذاری کالا و اوراق بهادار قابل معامله و تسویه و پایاپای معاملات در بورس انرژی ایران (مصوب هیئت مدیره سازمان) پرداخت می‌گردد.

▪ **بند سی و هفت :**

قرارداد سلف: قراردادی است که براساس آن، کالا در زمانی مشخص در آینده تحویل گردیده و بهای آن در هنگام معامله و براساس دستورالعمل ثبت و سپرده گذاری کالا و اوراق بهادار قابل معامله و تسویه و پایاپای معاملات در بورس انرژی ایران (مصوب هیئت مدیره سازمان) پرداخت می‌گردد.

▪ **بند سی و هشت :**

قرارداد کشف پرمیوم: قراردادی است که در بازار فیزیکی معامله می‌شود و طی آن مابه التفاوتی، مورد توافق طرفین معامله قرار می‌گیرد و طرفین متعهد می‌شوند که در زمان مشخصی در آینده (تحویل، حمل یا بارگیری) کالا را بر اساس قیمت نهایی (قیمت مبنا بعلاوه مابه التفاوت توافق شده) معامله نمایند. خریدار بخشی از ثمن معامله را در زمان توافق، به فروشنده پرداخت و تسویه مابقی وجه متعاقباً و بر اساس شرایطی انجام می‌شود که در زمان عقد قرارداد مشخص می‌گردد .

▪ بند سی و نه :

قرارداد سلف موازی استاندارد: قراردادی است که در بازار مشتقه معامله می شود و براساس آن مقدار معینی از دارایی پایه براساس مشخصات قرارداد سلف موازی استاندارد به فروش می رسد. وجه قرارداد مذکور باید در هنگام معامله و طبق زمانبندی تعیین شده در مشخصات قرارداد پرداخت و دارایی پایه در سررسید تحویل شود. در طول دوره معاملاتی قرارداد، خریداران می توانند به فروش قرارداد سلف موازی استاندارد به میزان خریداری شده به شخص دیگری اقدام نمایند. این دو قرارداد از هم مستقل هستند و فروشنده به استناد گواهی سلف موازی استاندارد، خریدار را به فروشنده اولیه جهت تحویل فیزیکی حواله می دهد. در این حالت پذیرنده حواله مسئولیت مراجعه به فروشنده اولیه را پذیرفته و حق رجوع به فروشنده در معامله ثانویه را ندارد.

▪ بند چهل :

قرارداد آتی: قراردادی است که در بازار مشتقه معامله می شود و فروشنده براساس آن متعهد می شود در سررسید معین، مقدار معینی از کالای مشخص را به قیمتی که الان تعیین می کنند بفروشد و در مقابل طرف دیگر قرارداد متعهد می شود آن کالا را با آن مشخصات خریداری کند و برای جلوگیری از امتناع طرفین از انجام قرارداد، طرفین به صورت شرط ضمن عقد متعهد می شوند مبلغی را به عنوان وجه تضمین نزد اتاق پایپای بگذارند و متعهد می شوند متناسب با تغییرات قیمت آتی، وجه تضمین را تعدیل کنند و اتاق پایپای از طرف آنان وکالت دارد متناسب با تغییرات، بخشی از وجه تضمین هر یک از طرفین را به عنوان اباحه تصرف در اختیار دیگری قرار دهد و او حق استفاده از آن را خواهد داشت تا در سررسید با هم تسویه کنند.

▪ بند چهل و یک :

قرارداد اختیار معامله: اوراق بهاداری است که به موجب آن فروشنده اوراق متعهد می شود در صورت درخواست خریدار، مقدار مشخصی از دارایی پایه را به قیمت اعمال معامله کند. خریدار اوراق می تواند در زمان یا زمان های معینی در آینده طبق قرارداد، معامله را انجام دهد. فروشنده اوراق اختیار معامله در قبال این تعهد، مبلغ معینی از خریدار اوراق دریافت می کند. برای جلوگیری از امتناع فروشنده اوراق از انجام قرارداد، فروشنده ضمن قرارداد متعهد می شود مبلغی را به عنوان وجه تضمین نزد کارگزار بورس یا اتاق پایپای قرار دهد و متناسب با تغییرات قیمت اوراق اختیار معامله، آن را تعدیل کند. هر یک از خریدار و فروشنده می توانند در مقابل مبلغی معین، اختیار یا تعهد خود را به شخص ثالثی واگذار کنند که وی جایگزین آنها خواهد بود. اوراق اختیار معامله می تواند به صورت اختیار فروش یا خرید باشد .

▪ **بند چهل و دو :**

قیمت پایه: قیمت مشخصی است که کارگزار فروشنده در درخواست خود برای عرضه هر کالا اعلام می‌نماید و پس از تأیید بورس در اطلاعیه عرضه قید می‌گردد.

▪ **بند چهل و سه :**

قیمت پیشنهادی: قیمتی است که توسط کارگزار در جریان حراج وارد سامانه معاملات می‌گردد.

▪ **بند چهل و چهار :**

قیمت پایانی: قیمتی است که طبق ضوابط این دستورالعمل برای هر نماد معاملاتی در پایان هر جلسه رسمی معاملاتی توسط بورس محاسبه و اعلام می‌گردد.

▪ **بند چهل و پنج :**

قیمت مبنا: قیمتی است که حسب مورد در زمان حمل، انتقال، تحویل یا بارگیری کالای موضوع قراردادهای کشف پرمیوم، توسط مرجع مورد قبول بورس اعلام می‌گردد .

▪ **بند چهل و شش :**

قیمت نظری گشایش (TOP): قیمتی است که در مرحله گشایش، بر اساس سفارش ثبت شده با استفاده از سازوکار حراج، توسط سامانه معاملات محاسبه و معاملات مرحله گشایش با آن قیمت انجام می‌شود.

▪ **بند چهل و هفت :**

قیمت نهایی: در قراردادهای کشف پرمیوم حاصل جمع پرمیوم و قیمت مناسب است که تسویه نهایی معامله بر اساس آن انجام می‌شود.

▪ **بند چهل و هشت :**

کارگزار :شخص حقوقی است که پس از اخذ مجوزهای لازم و پذیرش در بورس طبق مقررات، کالا یا اوراق بهادار قابل معامله را برای دیگران و به حساب آنها معامله می‌نماید.

▪ **بند چهل و نه :**

کارگزار/معامله گر :شخص حقوقی است که پس از اخذ مجوزهای لازم و پذیرش در بورس طبق مقررات، کالا یا اوراق بهادار قابل معامله را برای دیگران و به حساب آنها و یا به نام و حساب خود معامله می نماید.

▪ **بند پنجاه :**

کد تجمیعی: کد معاملاتی مجازی است که برای ورود همزمان سفارش های خرید یا فروش هم قیمت چند مشتری توسط کارگزار، در سامانه معاملات تعریف می گردد.

▪ **بند پنجاه و یک :**

کشف پرمیوم: معاملاتی است که طی آن مابه التفاوت قیمت نهایی با قیمت مبنا کشف می گردد .

▪ **بند پنجاه و دو :**

گواهینامه انجام معامله: سندی است (الکترونیکی) که در پایان معاملات، پس از تأیید بورس از طریق سامانه معاملات به اتاق پایاپای ارسال می گردد.

▪ **بند پنجاه و سه :**

محدوده نوسان قیمت پایه: حداکثر مجاز تغییر قیمت پایه یک نماد معاملاتی نسبت به آخرین قیمت کشف شده برای آن است.

▪ **بند پنجاه و چهار :**

محدوده نوسان قیمت مجاز: حداکثر تغییرات قیمت سفارش ها و معاملات نسبت به قیمت پایه است.

▪ **بند پنجاه و پنج :**

مشتری: شخصی است که متقاضی خرید یا فروش کالا یا اوراق بهادار قابل معامله در بورس می باشد.

▪ **بند پنجاه و شش :**

مقررات : اعم است از مصوبات هیئت وزیران، شورا، سازمان و نیز مصوبات سایر مراجع در حدود اختیارات تفویض شده به آنان تحت هر عنوان (از قبیل آیین نامه، دستورالعمل، رویه اجرایی و بخشنامه) در خصوص بازار اوراق بهادار، اوراق بهادار قابل معامله، بورس و فعالان آن که توسط مراجع ذیصلاح و در چارچوب قانون جهت اجرا ابلاغ شده باشند.

▪ **بند پنجاه و هفت :**

موعد انتشار اطلاعیه عرضه: آخرین مهلت انتشار اطلاعیه عرضه جهت عرضه کالا یا اوراق بهادار قابل معامله در بورس است .

▪ **بند پنجاه و هشت :**

نماد معاملاتی: شناسه ای است که توسط بورس برای هر یک از کالاها یا اوراق بهادار قابل معامله به صورت منحصر به فرد در سامانه معاملات تعریف می شود . این شناسه می تواند به صورت حرف، عدد یا ترکیبی از هر دو باشد.

▪ **بند پنجاه و نه :**

واحد پایه تخصیص: کمترین مقدار جهت تخصیص در هر نماد معاملاتی است که تخصیص های کارگزار به مشتریان باید مضرب صحیحی از آن باشد.

○ **فصل دو - ضوابط عمومی انجام معامله :**

▪ **ماده دو :**

کلیه معاملات در بورس باید براساس ضوابط این دستورالعمل و در جلسه رسمی معاملات انجام شود.

▪ **تبصره :**

انجام معاملات در خارج از جلسه رسمی معاملات منحصراً با تصویب هیأت مدیره سازمان و طبق شرایط تعیین شده توسط آن امکان پذیر است.

▪ **ماده سه :**

روزهای انجام معامله، ساعات شروع و پایان و تعداد جلسات رسمی معاملات برای کلیه کالاها و اوراق بهادار قابل معامله ی پذیرفته شده توسط هیأت مدیره بورس تعیین می گردد.

▪ تبصره :

تغییرات در موارد موضوع این ماده، حداقل ۳ روز کاری قبل از اعمال باید توسط بورس اطلاع‌رسانی شود.

▪ ماده چهار :

مدیرعامل بورس می‌تواند ساعات شروع، پایان و تعداد جلسات رسمی معاملات را در صورت بروز اشکالات فنی و تا رفع آن تغییر دهد. این تغییرات باید به نحو مقتضی اطلاع‌رسانی شود. بورس باید مستندات مربوط به اشکالات فنی را در سوابق معاملات خود نگهداری نموده و حسب درخواست به سازمان ارائه نماید.

▪ تبصره :

بروز اشکالات فنی در سامانه معاملات به صورت الکترونیکی توسط شرکت مدیریت فن آوری بورس تهران بطور همزمان به سازمان، بورس و شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اعلام می‌شود. اشکالات فنی مرتبط با سامانه پیش از معاملات و پس از معاملات که تحت کنترل شرکت سپرده‌گذاری مرکزی است نیز توسط آن شرکت بطور همزمان به سازمان و بورس اعلام می‌شود.

▪ ماده پنج :

معاملات بورس باید همواره بر مبنای رقابت و به یکی از روش‌های حراج انجام شود. اجرای سفارش‌ها براساس اولویت قیمت و در صورت تساوی قیمت‌ها براساس اولویت زمانی ورود سفارش به سامانه معاملات خواهد بود.

▪ تبصره :

هیأت مدیره بورس می‌تواند علاوه بر اولویت‌های مذکور در این ماده، اولویت‌های دیگری را جهت تصویب به هیئت مدیره سازمان پیشنهاد نماید. اولویت‌های مذکور نباید اصول منصفانه و رقابتی بودن معاملات در بورس را نقض نماید. در صورت تصویب سازمان تغییر مذکور حداقل ۳ روز کاری قبل از اعمال باید توسط بورس اطلاع‌رسانی شود.

▪ ماده شش :

معاملات کالاها و اوراق بهادار قابل معامله در رینگ داخلی بر مبنای واحد پول ملی ایران و در رینگ بین‌المللی بر مبنای ارزهای خارجی یا واحد پول ملی ایران طبق تصویب هیئت مدیره بورس انجام

می‌شود. تغییر واحد پولی معاملات با تصویب هیأت مدیره بورس و اطلاع‌رسانی آن در اطلاعیه عرضه و مشخصات قرارداد حسب مورد، امکان پذیر می‌باشد.

▪ **ماده هفت :**

معاملات کالا و اوراق بهادار قابل معامله در بورس، صرفاً از طریق سامانه معاملات بورس و توسط کارگزاران پذیرفته شده در بورس انجام می‌شود.

▪ **ماده هشت :**

بورس باید به تفکیک کالاها و یا اوراق بهادار قابل معامله هایی که در بورس عرضه می‌شود نماد معاملاتی مجزا تعریف نموده و بازار و تابلو و رینگ معاملاتی مربوط به هر یک را مشخص نماید. معاملات نمادهای معاملاتی صرفاً در بازار، تابلو و رینگ معاملاتی معین شده قابل انجام است.

▪ **تبصره :**

ضوابط تعریف نماد معاملاتی در بورس به تصویب هیأت مدیره بورس خواهد رسید.

▪ **ماده نه :**

کلیه قراردادهای قابل معامله در بورس صرفاً براساس کالاها یا اوراق بهادار قابل معامله پذیرفته شده تعریف می‌گردد. انجام معاملات کالاها یا اوراق بهادار قابل معامله که طبق مقررات پذیرفته نشده اند، به هیچ وجه مجاز نمی‌باشد.

▪ **ماده ده :**

معاملات در بورس به یکی از سه روش حراج حضوری، تمام الکترونیکی و عرضه یکجا و بر اساس مراحل که در این دستورالعمل ذکر شده، انجام می‌شود.

▪ **ماده یازده :**

کارگزاران می‌توانند جهت ثبت سفارش در سامانه معاملات از یک کد تجمیعی استفاده نمایند. کد تجمیعی صرفاً براساس سفارش‌های ثبت شده مشتریان نزد کارگزار و پس از کنترل مقررات مربوط به ثبت سفارش، استفاده می‌شود.

▪ **ماده دوازده :**

تمامی معاملات در بورس، در صورتی قطعیت می‌یابد که به تأیید بورس رسیده باشد.

▪ **ماده سیزده :**

مدیرعامل بورس صرفاً در شرایط زیر، می‌تواند بخشی از معاملات را حداکثر تا پایان روز انجام معامله تأیید ننماید:

▪ **بند یک :**

براساس تقاضای کارگزار به دلیل وقوع آن دسته از اشتباهاتی که طبق مقررات مصوب هیأت مدیره سازمان احصاء می‌شود؛

▪ **بند دو :**

خطای معاملاتی متأثر از اشکال سامانه معاملات؛

▪ **بند سه :**

تمام معاملات سهمیه بندی شده یا صرفاً معاملات بیش از سهمیه، در صورت عدم رعایت سهمیه اعلام شده توسط بورس؛

▪ **بند چهار :**

عدم رعایت محدودیت‌های حجمی اعلام شده؛

▪ **بند پنج :**

عدم رعایت مقررات ثبت سفارش؛

▪ **بند شش :**

سایر موارد طبق قوانین و مقررات؛

▪ **تبصره یک :**

در صورتی که ظن دستکاری قیمت یا استفاده از اطلاعات نهانی وجود داشته باشد، بورس می‌تواند معاملاتی را که با نوسان غیرعادی قیمت یا حجم غیرعادی انجام می‌شود، تأیید ننماید.

▪ تبصره دو :

بورس باید مراتب عدم تایید معامله را به نحو مقتضی به کارگزار خریدار و کارگزار فروشنده اعلام نماید.

▪ تبصره سه :

کلیه مدارک، سوابق و دلایل عدم تایید معاملات طبق این ماده، باید نزد بورس نگهداری و حسب درخواست، به سازمان ارسال گردد.

▪ ماده چهارده :

کلیه معاملات قطعی شده توسط بورس، به منزله صدور گواهینامه انجام معامله تلقی شده و جهت انجام امور تسویه به اتاق پایاپای ارسال می شود.

▪ ماده پانزده :

قیمت پایانی کالا در پایان هر جلسه معاملاتی توسط بورس به شرح زیر تعیین و به تفکیک هر نماد معاملاتی از طریق سایت رسمی بورس منتشر می شود.

▪ بند یک :

در صورت انجام معامله روی نماد معاملاتی طی آن روز، میانگین وزنی معاملات انجام شده طی روز

▪ بند دو :

در صورت عدم انجام معامله، قیمت پایانی محاسبه شده در روز معاملاتی قبل.

▪ ماده شانزده :

قیمت پایانی اوراق بهادار قابل معامله در پایان هر جلسه معاملاتی توسط بورس به شرح زیر تعیین و از طریق سایت رسمی بورس منتشر می شود.

۱- در صورت انجام معاملات روی نماد معاملاتی طی روز، میانگین وزنی معاملات انجام شده طی آن روز.

۲- در صورت عدم انجام معامله، آخرین قیمت پایانی روزهای قبل تا حداکثر سه روز کاری قبل و در صورت عدم وجود قیمت مذکور، قیمت تئوریک که توسط هیئت پذیرش تعیین میگردد.

▪ تبصره :

در تسویه معاملات روزانه اوراق بهادار قابل معامله قیمت پایانی به عنوان قیمت تسویه در نظر گرفته می شود.

○ فصل سه - انواع قراردادهای قابل معامله در بورس :

▪ ماده هفده :

انواع قراردادهای قابل معامله در بورس به شرح زیر می باشند.

▪ بند یک :

قرارداد نقدی

▪ بند دو :

قرارداد نسبی

▪ بند سه :

قرارداد سلف

▪ بند چهار :

قرارداد کشف پرمیوم

▪ بند پنج :

قرارداد سلف موازی

▪ بند شش :

قرارداد آتی

▪ بند هفت :

قرارداد اختیار معامله

▪ تبصره یک :

سایر قراردادهای قابل معامله در بورس به پیشنهاد هیئت مدیره سازمان به تصویب شورا خواهد رسید.

▪ تبصره دو :

سایر ضوابط اجرایی معاملات و همچنین ضوابط اجرایی تسویه و پایاپای قراردادهای موضوع این ماده، به تصویب هیئت مدیره سازمان خواهد رسید .

○ فصل چهار - انواع سفارشات در بورس :

▪ ماده هجده :

سفارش های وارد شده به سامانه معاملات، حداقل باید حاوی موارد زیر باشد:

▪ بند یک :

نماد معاملاتی

▪ بند دو :

تعیین خرید یا فروش بودن

▪ بند سه :

اعتبار زمانی سفارش

▪ بند چهار:

حجم سفارش

▪ بند پنج :

نوع سفارش و شرایط قیمتی آن

▪ بند شش :

کد معاملاتی مشتری

▪ تبصره یک :

انواع سفارش به لحاظ شرایط قیمتی و اعتبار زمانی توسط هیأت مدیره بورس تعیین و حداقل ۳ روز کاری قبل از اعمال اطلاع‌رسانی می‌گردد.

▪ تبصره دو :

بورس باید از ورود سفارش‌هایی که در آن شرایط اطلاعیه عرضه رعایت نشده است، جلوگیری نماید.

▪ ماده نوزده :

انواع سفارش‌ها در سامانه معاملات به شرح زیر است:

▪ بند یک :

سفارش محدود (Limit order): سفارش خرید یا فروشی است که در قیمت تعیین شده توسط مشتری، یا بهتر از آن انجام می‌شود؛

▪ بند دو :

سفارش با قیمت باز (Market order): سفارشی است که بدون تعیین قیمت وارد سامانه معاملات شده و با قیمت بهترین سفارش طرف مقابل اجرا می‌شود. در صورت اجرا نشدن بخشی از سفارش، باقیمانده به صورت یک سفارش با قیمت باز در سامانه باقی خواهد ماند؛

▪ بند سه :

سفارش باز - محدود (Market to limit order): سفارشی است که فقط در مرحله حراج پیوسته می‌تواند وارد سامانه معاملات شود. این سفارش بدون تعیین قیمت وارد سامانه معاملات شده و با قیمت بهترین سفارش طرف مقابل اجرا می‌شود. در صورت اجرا نشدن بخشی از سفارش، باقیمانده به صورت یک سفارش محدود به قیمت آخرین معامله انجام شده در سیستم باقی می‌ماند؛

▪ بند چهار :

سفارش به قیمت گشایش (Market on opening order): سفارشی است که فقط در مرحله پیش گشایش می‌تواند وارد سامانه معاملات شود. این سفارش بدون تعیین قیمت

وارد سامانه معاملات شده و در مرحله گشایش با قیمت گشایش معامله خواهد شد. در صورت اجرا نشدن بخشی از سفارش، باقیمانده به صورت یک سفارش محدود با قیمت گشایش در سیستم باقی می ماند؛

▪ **بند پنج :**

سفارش متوقف به باز: (Stop loss order) سفارش متوقفی است که پس از فعال شدن، به سفارش با قیمت باز تبدیل می شود؛

▪ **بند شش :**

سفارش متوقف به محدود: (stop limit order) سفارش متوقفی است که پس از فعال شدن به سفارش محدود با قیمتی که از قبل در سفارش مشخص شده است، تبدیل می شود.

▪ **ماده بیست :**

سفارش ها به لحاظ نحوه اجرا به شرح زیر می باشند:

▪ **بند یک :**

اجرای دو طرفه سفارش: (Cross order) سفارشی است که با استفاده از آن، کارگزار می تواند اقدام به ورود همزمان سفارش خرید و فروش با حجم و قیمت یکسان نموده و معامله نماید. قیمت وارده به سامانه معاملات باید بیشتر یا مساوی قیمت بهترین سفارش خرید ثبت شده در سامانه معاملات و کمتر یا مساوی قیمت بهترین سفارش فروش ثبت شده در سامانه معاملات باشد. این سفارش فقط در مرحله حراج پیوسته می تواند وارد سامانه معاملات شده و اجرا شود؛

▪ **بند دو :**

سفارش دو بخشی: (Iceberg order) سفارش خرید یا فروشی است که دارای دو بخش پنهان و آشکار است. بخش آشکار سفارش در صف خرید یا فروش قرار گرفته و قابل رویت می باشد و بخش پنهان آن به صورت غیرفعال است. حجم قسمت آشکار و پنهان سفارش توسط کارگزار تعیین می شود. در صورتی که کل بخش آشکار سفارش معامله شود، به میزان حجم قسمت آشکار، سفارش پنهان فعال شده و در نوبت قرار می گیرد. حداقل کل سفارش و حداقل حجم قسمت آشکار در سفارش های دو بخشی، توسط بورس تعیین می شود؛

▪ **بند سه :**

سفارش انجام و ابطال (Fill & Kill) سفارش محدودی است که بلافاصله پس از ورود باید اجرا شود و در صورت عدم اجرای تمام یا بخشی از آن، مقدار باقیمانده به صورت خودکار از سامانه معاملات حذف خواهد شد. امکان ورود این سفارش در مرحله پیش گشایش وجود ندارد؛

▪ **بند چهار :**

سفارش همه یا هیچ (All or None) سفارش محدودی است که اجرای آن منوط به معامله کل سفارش است. در صورت عدم امکان معامله کل سفارش بلافاصله بعد از ورود، سفارش به صورت خودکار از سامانه معاملات حذف می‌شود. امکان ورود این سفارش در مرحله پیش گشایش وجود ندارد.

▪ **ماده بیست و یک :**

اعتبار زمانی سفارش‌ها به شرح ذیل می‌باشد:

▪ **بند یک :**

سفارش روز (Day) سفارشی است که اعتبار آن در پایان روز معاملاتی به اتمام می‌رسد و به صورت خودکار از سامانه معاملات حذف می‌شود؛

▪ **بند دو :**

سفارش جلسه (Session) سفارشی است که اعتبار آن در پایان جلسه رسمی معاملاتی به اتمام می‌رسد و به صورت خودکار از سامانه معاملات حذف می‌شود؛

▪ **بند سه :**

سفارش بدون محدودیت زمانی (Good Till Cancelled) این سفارش تا زمانی که توسط کارگزار حذف نشود در سامانه معاملات باقی مانده و معتبر می‌باشد؛

▪ **بند چهار :**

سفارش مدت‌دار (Good Till Date) سفارشی است که اعتبار آن در پایان تاریخی که در زمان ورود سفارش مشخص شده به اتمام می‌رسد و پس از آن به صورت خودکار از سامانه معاملات حذف می‌شود؛

▪ بند پنج :

سفارش زمانی (Sliding Validity) کارگزار در زمان ورود این سفارش، تعداد روزهای مشخصی (T) را جهت اعتبار سفارش مشخص می‌کند. این سفارش تا تاریخی که معادل تاریخ ورود سفارش به علاوه تعداد روزهای تعیین شده (T) است، معتبر بوده و پس از آن به صورت خودکار از سامانه معاملات حذف می‌شود.

▪ تبصره :

تداوم اعتبار زمانی سفارش های فروش در بازار فیزیکی پس از پایان جلسه رسمی معاملاتی منوط به تأیید بورس می باشد.

○ فصل پنج - شرایط دریافت و اجرای سفارش ها :

▪ ماده بیست و دو :

مسئولیت احراز هویت مشتری بر عهده کارگزار است. کارگزار باید جهت انجام معاملات کالا و اوراق بهادار قابل معامله در بورس، نسبت به احراز هویت و شناسایی مشتریان به شرح زیر اقدام نماید:

▪ بند الف :

احراز هویت و شناسایی شخص حقیقی:

۱- اخذ اصل مدرک شناسایی مشتری شامل شناسنامه و کارت ملی و در مورد اشخاص خارجی، گذرنامه معتبر و نگهداری کپی مصدق تمامی صفحات مدارک مزبور؛

۲- اخذ اطلاعات در مورد آدرس محل سکونت و کار و کد پستی؛

۳- اخذ اطلاعات در مورد حساب بانکی مرتبط با معاملات کالا و اوراق بهادار قابل معامله ی مشتری؛

۴- اخذ اطلاعات در مورد حجم معاملات قبلی مشتری؛

۵- اخذ اطلاعات در مورد هدف از انجام معاملات کالا و اوراق بهادار قابل معامله در بورس .

▪ بند ب :

احراز هویت و شناسایی شخص حقوقی:

۱- اخذ اطلاعات در خصوص اساسنامه، شناسه ملی، شرکت‌نامه، آگهی روزنامه رسمی در خصوص تأسیس و آخرین تغییرات آن، آگهی آخرین تغییرات مدیران و صاحبان امضای مجاز، ترکیب سهامداران، مالکان یا شرکاء بالای ده درصد، مؤسسان، اعضای هیأت مدیره و مدیر عامل، بازرسان، حسابرسان و نشانی اقامتگاه آنان؛

۲- اخذ اطلاعات مربوط به حساب بانکی مرتبط با معاملات کالا یا اوراق بهادار قابل معامله؛

۳- اخذ اطلاعات در مورد حجم معاملات قبلی؛

۴- اخذ اصل مدرک شناسایی صاحبان امضای مجاز شامل شناسنامه و کارت ملی و نگهداری کپی مصدق تمامی صفحات مدارک مذکور.

▪ **تبصره یک :**

کلیه مستندات اخذ شده موضوع این ماده باید توسط کارگزار برابر با اصل شوند.

▪ **تبصره دو :**

کلیه اطلاعات موضوع این ماده براساس فرمت‌های ابلاغی بورس اخذ خواهد شد.

▪ **تبصره سه :**

در صورتی که سایر مقررات لازم الاجرا از جمله مقررات مبارزه با پولشویی، الزامات بیشتری نسبت به مفاد این ماده به منظور احراز هویت و شناسایی مشتریان مقرر نماید، مفاد آن مقررات نیز باید رعایت شود.

▪ **ماده بیست و سه :**

کارگزاران مکلف به ثبت و نگهداری مدارک مربوط به سوابق شناسایی مشتریان و اطلاعات، مستندات و سوابق مربوط به معاملات می‌باشند.

▪ **تبصره :**

اسناد مربوط باید به گونه‌ای ثبت و نگهداری شود که امکان ارائه آن حسب درخواست سازمان و بورس وجود داشته باشد.

▪ **ماده بیست و چهار :**

در صورتی که مشتری از ارایه اطلاعات و مدارک مورد نظر موضوع ماده ۲۱ امتناع کند یا کارگزار اطلاعاتی برخلاف اطلاعات ارایه شده توسط مشتری احراز نماید، کارگزار باید از انجام معامله برای مشتری خودداری نموده و مراتب را به بورس اعلام نماید.

▪ **ماده بیست و پنج :**

کارگزار موظف است برای دریافت درخواست مشتریان از فرم‌های کاغذی یا الکترونیک، طبق فرمت ابلاغی بورس استفاده کند.

▪ **تبصره :**

دریافت درخواست مشتریان به صورت الکترونیک اعم از تلفنی و اینترنتی براساس دستورالعمل مصوب هیئت‌مدیره سازمان صورت می‌گیرد.

▪ **ماده بیست و شش :**

کارگزاران نمی‌توانند از دریافت درخواست‌های مشتریان که با رعایت مقررات ارایه می‌شود، خودداری نمایند .

▪ **ماده بیست و هفت :**

کارگزاران مکلفند از دفاتر ثبت سفارش مورد تأیید سازمان استفاده نمایند. سفارش‌های مشتریان به ترتیب زمان دریافت، در این دفاتر ثبت می‌شود. در این دفتر باید استانداردهای وضع شده توسط سازمان در خصوص ثبت و اجرای درخواست‌های مشتریان رعایت شود. کارگزاری مجاز به استفاده از کد معاملات گروهی و ثبت سفارش‌های گروهی هستند که مقررات موضوع این ماده را رعایت نمایند.

▪ **ماده بیست و هشت :**

کارگزاران در دریافت سفارش‌ها از وکیل یا نماینده قانونی مشتریان موظفند مقررات انجام معاملات وکالتی را رعایت نمایند.

▪ **ماده بیست و نه :**

کارگزاران موظفند سفارش مشتریان را همواره با رعایت صرفه و صلاح ایشان اجرا نمایند.

▪ ماده سی :

در صورتی که اجرای سفارشات مشتریان منجر به نقض مقررات، دستکاری بازار یا معاملات متکی به اطلاعات نهانی گردد، کارگزار مکلف است از اجرای سفارش مشتریان خودداری نموده و مراتب را به سازمان و بورس گزارش دهد .

▪ ماده سی و یک :

در صورتی که طبق مقررات، واریز پیش پرداخت توسط خریدار قبل از معامله الزامی باشد، کارگزار مکلف است در زمان دریافت سفارش از مشتریان خود از واریز وجه مذکور اطمینان حاصل نماید .

▪ تبصره یک :

میزان و نوع (از جمله وجه نقد، ضمانت نامه بانکی، اعتبار اسنادی غیرقابل برگشت طبق ضوابط مربوطه) پیش پرداخت مشترکاً توسط هیئت مدیره بورس و شرکت سپرده گذاری مرکزی تعیین شده و حداقل ۲ روز کاری پیش از اعمال، توسط بورس اطلاع رسانی می شود.

▪ تبصره دو :

بورس موظف است از ثبت و اجرای سفارش هایی که مقررات این ماده در خصوص آنها رعایت نشده است در سیستم معاملات، جلوگیری نماید .

▪ ماده سی و دو :

در صورتی که طبق مصوبات هیئت مدیره سازمان یا هیئت پذیرش، محدودیتی جهت انجام معاملات کالا یا اوراق بهادار قابل معامله برای شخص یا گروهی از اشخاص تعیین گردد، کارگزار و بورس مکلفند در زمان دریافت و اجرای سفارش محدودیت های مذکور را رعایت نمایند .

• بخش دو - ضوابط اختصاصی بازار فیزیکی :

○ فصل شش - ضوابط معاملات کالا به روش حراج حضوری :

▪ ماده سی و سه :

عرضه کالا به روش حراج حضوری صرفاً برای کالاهای دارای یک عرضه کننده انجام می شود، شرایط عرضه در این روش حسب هر عرضه توسط بورس تعیین می گردد.

▪ ماده سی و چهار :

قبل از عرضه کالا به روش حراج حضوری باید اطلاعیه عرضه توسط بورس منتشر گردد. این اطلاعیه شامل موارد زیر می باشد .

▪ بند یک :

مشخصات کالای قابل عرضه

▪ بند دو :

حجم کالای قابل عرضه

▪ بند سه :

حداکثر افزایش عرضه توسط عرضه کننده

▪ بند چهار :

نوع معامله (در معامله سلف ذکر سررسید تحویل کالا و در معامله نسیه ذکر شرایط پرداخت)

▪ بند پنج :

قیمت پایه

▪ بند شش :

تاریخ عرضه

▪ بند هفت :

نام عرضه کننده و تولیدکننده

▪ بند هشت :

شرایط پرداخت وجه معامله و در صورت تسویه غیرنقدی تعیین میزان دقیق بخش غیر نقدی و همچنین ذکر اسناد مورد نیاز جهت تسویه.

▪ **بند نه :**

زمان بندی، مکان و شرایط تحویل

▪ **بند ده :**

نوع بسته بندی (در صورت وجود)

▪ **بند یازده :**

در خصوص قراردادهای سلف امکان انجام یا عدم انجام معاملات سلف موازی استاندارد بر روی آن

▪ **بند دوازده :**

بازار هدف بین المللی در خصوص کالاهای صادراتی مورد عرضه در رینگ بین المللی

▪ **بند سیزده :**

قیمت مبنا و جزئیات محاسبه قیمت نهایی در معاملات کشف پرمیوم

▪ **بند چهارده :**

محدودیت نوسان قیمت پایه

▪ **بند پانزده :**

محدودیت نوسان قیمت مجاز در صورت وجود

▪ **بند شانزده :**

واحد پایه تخصیص

▪ **بند هفده :**

حداقل خرید

▪ بند هجده :

حداقل خرید جهت کشف نرخ

▪ بند نوزده :

حداقل تغییر قیمت سفارش

▪ بند بیست :

حداکثر خرید در صورت وجود

▪ تبصره یک :

فرمت فرم‌های سفارش فروش و اطلاعیه عرضه توسط هیئت مدیره بورس تصویب می‌شود.

▪ تبصره دو :

بندهای ۱ الی ۱۲ اطلاعیه عرضه توسط کارگزار فروشنده و بندهای ۱۳ الی ۲۰ توسط بورس تعیین می‌شود .

▪ تبصره سه :

بورس قبل از شروع هر جلسه رسمی معاملات ترتیب زمانی عرضه های آن جلسه را اعلام می‌نماید.

▪ ماده سی و پنج :

موعد انتشار اطلاعیه عرضه به شرح زیر است:

الف) در حراج حضوری برای رینگ داخلی یک روز و رینگ بین المللی دو روز کاری قبل از عرضه

ب) در معاملات تمام الکترونیکی روز کاری قبل از شروع معاملات هر نماد معاملاتی

ج) در عرضه یکجا ۳ روز کاری قبل از عرضه

▪ ماده سی و شش :

اطلاعیه عرضه کالا در بازار فیزیکی باید حداکثر تا ساعت ۱۶ موعد انتشار اطلاعیه عرضه توسط بورس منتشر گردد. بدین منظور باید اقدامات زیر انجام گردد:

۱- فرم درخواست عرضه باید حداکثر تا ساعت ۱۲ موعده انتشار اطلاعیه عرضه توسط کارگزار عرضه کننده به بورس ارائه شود.

۲- بورس اطلاعیه عرضه را حداکثر تا ساعت ۱۴ موعده انتشار اطلاعیه عرضه، بررسی و در صورت تأیید به اتاق پایاپای ارائه می نماید .

۳- اتاق پایاپای پس از احراز شرایط عرضه کننده از حیث تضامین و سپرده های مورد نیاز جهت عرضه، تأیید یا عدم تأیید خود را درخصوص عرضه حداکثر تا ساعت ۱۵/۳۰ موعده انتشار اطلاعیه عرضه به بورس اعلام می نماید .

۴- بورس حداکثر تا ساعت ۱۶ موعده انتشار اطلاعیه عرضه، اقدام به انتشار اطلاعیه عرضه از طریق سایت رسمی خود می نماید .

▪ تبصره یک :

در صورت عدم تأیید اطلاعیه عرضه، بورس مراتب را حداکثر تا ساعت ۱۶ همان روز کاری به کارگزار عرضه کننده اعلام می نماید.

▪ تبصره دو :

سایر اطلاعات عمومی کالا از جمله خطای مجاز تحویل، استاندارد کالا و هزینه انبارداری در قالب امیدنامه منتشر می شود. اطلاعات منتشره در قالب امیدنامه جزء لاینفک اطلاعیه عرضه است.

▪ ماده سی و هفت :

کلیه وظایف و تعهدات طرفین معامله صرفاً در چارچوب شرایط مندرج در اطلاعیه عرضه و مقررات می باشد و شرایط معامله پس از انتشار اطلاعیه عرضه قابل تغییر نمی باشد.

▪ ماده سی و هشت :

پس از انتشار اطلاعیه عرضه توسط بورس، فروشنده نمی تواند از عرضه کالای تعیین شده در اطلاعیه عرضه، خودداری نماید، مگر اینکه مراتب و دلایل انصراف خود را قبل از عرضه به بورس اعلام و موافقت بورس را اخذ نماید. در صورت عدم موافقت بورس با انصراف و عدم عرضه از سوی عرضه کننده، وی مکلف به پرداخت یک در هزار ارزش عرضه به قیمت پایه به عنوان وجه التزام به خریدارانی است که اقدام به واریز پیش پرداخت موضوع عرضه مذکور نموده اند. وجه التزام مذکور توسط اتاق پایاپای و به نسبت میزان پیش پرداخت واریز شده، بین خریداران تقسیم می گردد .

▪ **ماده سی و نه :**

در صورت انتشار آگهی فروش یا اعلام شرایط فروش کالا توسط عرضه‌کننده به هر نحو، اطلاعات مندرج در آن نباید با اطلاعیه عرضه منتشره توسط بورس معايرت داشته باشد. در صورت معايرت، اطلاعیه عرضه منتشره در سایت رسمی بورس مبنای انجام معامله می‌باشد.

▪ **ماده چهل :**

مراحل انجام معاملات کالا به روش حراج حضوری به شرح زیر می‌باشد :

▪ **بند یک :**

پیش‌گشایش : در این مرحله امکان ورود، تغییر یا حذف سفارش برای کارگزار خریدار وجود دارد و کارگزار فروشنده فقط باید عرضه خود را با قیمت پایه و حجم مندرج در اطلاعیه عرضه وارد نماید، لیکن در این مرحله معامله‌ای انجام نمی‌شود.

▪ **بند دو :**

مظنه‌یابی: کلیه سفارش‌های فعال در پایان مرحله پیش‌گشایش به این مرحله منتقل می‌شود. شرایط این مرحله به شرح زیر می‌باشد:

۲-۱- امکان ورود و حذف سفارش‌ها وجود ندارد.

۲-۲- امکان افزایش حجم تقاضای خریداران و کاهش حجم عرضه فروشنندگان وجود ندارد.

۲-۳- فروشنندگان صرفاً در زمان یک سوم ابتدایی دوره مظنه‌یابی، امکان افزایش میزان عرضه را دارند.

۲-۴- فروشنندگان می‌توانند قیمت خود را حداکثر تا سطح قیمت بهترین سفارش خرید ثبت شده کاهش دهند.

۲-۵- خریداران می‌توانند قیمت خود را حداکثر تا سطح قیمت بهترین سفارش فروش ثبت شده افزایش دهند.

۲-۶- کاهش حجم هر سفارش خرید صرفاً قبل از برابری قیمت آن با قیمت بهترین سفارش فروش ثبت شده امکان‌پذیر است.

۲-۷- چنانچه حجم عرضه بیشتر از مجموع تقاضاهایی باشد که قیمت فروشنده را پذیرفته‌اند، معاملات با قیمت فروشنده و به میزان مجموع تقاضاهای خریدارانی که قیمت فروشنده را پذیرفته‌اند، انجام می‌شود.

۲-۸- چنانچه در پایان این مرحله هیچ خریداری قیمت فروشنده را نپذیرد امکان تجدید مرحله‌ی مظنه‌یابی صرفاً برای یکبار دیگر توسط بورس وجود دارد.

▪ بند سه :

رقابت: در صورتی که در پایان زمان مظنه‌یابی مجموع تقاضاهای خریدارانی که قیمت فروشنده را پذیرفته‌اند بیش از کل میزان عرضه باشد، سفارش خریداران مذکور وارد مرحله رقابت می‌گردد. شرایط این مرحله به شرح زیر می‌باشد:

۳-۱- سفارش‌های فروشنندگان قابل تغییر نمی‌باشد.

۳-۲- خریداران حق تغییر حجم تقاضای وارده را ندارند.

۳-۳- خریداران صرفاً می‌توانند قیمت تقاضای خود را افزایش دهند.

۳-۴- در پایان مرحله رقابت، معاملات براساس اولویت‌های موضوع ماده ۵ این دستورالعمل انجام خواهد شد.

۳-۵- در صورتی که به دلیل وجود محدودیت نوسان قیمت مجاز، حجم تقاضاهایی که سقف قیمت مجاز را پذیرفته‌اند بیش از کل حجم عرضه باشد، عرضه به روش تسهیم به نسبت انجام خواهد شد. پس از تسهیم به نسبت، مقادیر تخصیص یافته به هر یک از کارگزاران نسبت به واحد پایه تخصیص، گرد می‌شوند.

۳-۶- در زمان اعمال رویه تسهیم به نسبت در صورتیکه به دلیل محدودیت‌های ناشی از واحد پایه تخصیص، امکان تخصیص کالا به میزان مندرج در اطلاعیه عرضه وجود نداشته باشد، میزان عرضه می‌تواند به تشخیص مدیرعامل بورس تا سطح حداکثر ۱۰ درصد میزان عرضه مندرج در اطلاعیه عرضه کاهش یا افزایش یابد و عرضه کنندگان ملزم به تبعیت از تصمیم مدیرعامل بورس در این خصوص هستند.

▪ بند چهار :

نظارت: این مرحله پس از پایان زمان معاملات، جهت انجام اقدامات بورس از جمله تأیید معاملات می‌باشد.

▪ بند پنج :

عرضه مزاد: در صورتی که حجم عرضه در پایان مرحله مظنه‌یابی از تقاضاهایی که قیمت عرضه‌کننده را پذیرفته‌اند بیشتر باشد، مزاد عرضه در این مرحله قابل معامله می‌باشد. خریداران می‌توانند با ارایه تقاضای خرید با قیمت معاملات انجام شده در پایان مرحله مظنه‌یابی، اقدام به خرید عرضه‌های مزاد نمایند. مرحله عرضه مزاد از پایان مرحله نظارت آغاز و حداکثر تا پایان زمانی از روز جاری معاملاتی که هیئت مدیره بورس تعیین می‌کند ادامه می‌یابد.

شرایط معاملات عرضه مزاد به شرح ذیل می‌باشد:

۱-۵- در صورتی که قسمتی از حجم عرضه اعلامی طبق اطلاعیه عرضه یا عرضه افزایش یافته در مرحله مظنه‌یابی معامله نگردد، این مزاد در سامانه معاملات باقیمانده و تا پایان مرحله عرضه مزاد قابل معامله می‌باشد.

۲-۵- عرضه مزاد با پیشنهاد عرضه‌کننده و موافقت بورس می‌تواند تا پایان روز کاری قبل از روز عرضه بعدی نماد معاملاتی یا یک هفته پس از روز عرضه، هر کدام که کمتر باشد، معامله شود.

۳-۵- در صورت منتقل شدن عرضه مزاد به روزهای کاری بعد کارگزار عرضه‌کننده صرفاً تا ساعت ۹ صبح روز کاری بعد می‌تواند عرضه مزاد را از سامانه معاملات حذف نماید. در غیر اینصورت عرضه مزاد تا پایان مرحله عرضه مزاد آن روز معاملاتی قابل معامله خواهد بود.

۴-۵- در صورتی که در پایان مرحله نظارت کارگزار عرضه‌کننده درخواست افزایش مزاد عرضه را بدهد، افزایش مزاد با تائید بورس امکان‌پذیر است.

▪ تبصره :

طول مدت هر یک از مراحل فوق توسط هیئت مدیره بورس تعیین و حداقل ۳ روز کاری قبل از اعمال اطلاع‌رسانی می‌گردد. تغییر طول مدت مراحل فوق حین جلسه معاملاتی مجاز نمی‌باشد.

▪ ماده چهل و یک :

در صورتی که هیئت مدیره بورس برای یک نماد، محدودیت نوسان قیمت مجاز تعریف نماید، کلیه سفارش‌های وارده به سامانه معاملات برای آن نماد باید در محدوده نوسان قیمت مجاز باشد.

محدوده نوسان قیمت مجاز برای نماد، تابلو یا بازار توسط هیأت مدیره بورس تصویب و تا پایان روز قبل از عرضه اطلاع‌رسانی می‌گردد.

▪ **ماده چهل و دو :**

در صورتی که قیمت پایه پیشنهاد شده در اطلاعیه عرضه، خارج از محدوده نوسان قیمت پایه باشد، بورس باید از انتشار اطلاعیه عرضه جلوگیری کند.

▪ **تبصره :**

رویه تعیین محدوده نوسان قیمت پایه توسط هیأت مدیره بورس تعیین و حداقل ۳ روز کاری قبل از اعمال اطلاع‌رسانی می‌گردد.

▪ **ماده چهل و سه :**

بورس می‌تواند روش محاسبه قیمت پایه برخی از کالاهای پذیرفته شده را براساس فرمول مشخصی اعلام کند. در این صورت عرضه کالای عرضه کننده صرفاً با قیمت پایه محاسبه شده براساس فرمول مذکور امکان پذیر می‌باشد.

▪ **تبصره :**

فرمول تعیین قیمت پایه به پیشنهاد عرضه کننده به تأیید بورس رسیده و حداقل ۳ روز کاری قبل از اعمال توسط بورس اطلاع‌رسانی می‌گردد.

▪ **ماده چهل و چهار :**

میزان واحد پایه تخصیص، حداقل خرید، حداقل تغییر قیمت سفارش، حداقل عرضه و حداکثر خرید توسط هیأت مدیره بورس مصوب می‌گردد. کارگزاران باید در دریافت، ثبت و تخصیص سفارش‌ها، محدودیت‌های فوق‌الذکر را رعایت نمایند. بورس از ورود سفارش‌ها و یا انجام معاملاتی که محدودیت‌های مذکور را رعایت ننماید، جلوگیری خواهد کرد.

▪ **تبصره :**

اعمال هر گونه محدودیت حجمی یا سهمیه‌بندی در خرید، فروش و یا تخصیص کالا خارج از موارد موضوع این ماده مجاز نمی‌باشد.

▪ **ماده چهل و پنج :**

در صورتی که سفارش‌های تطبیق یافته یک نماد طی یک جلسه معاملاتی کمتر از حداقل خرید جهت کشف نرخ باشد، تطبیق سفارش‌های مذکور نمی‌تواند مورد تأیید بورس قرار گیرد و معامله‌ای انجام نمی‌شود.

▪ **تبصره :**

حداقل خرید جهت کشف نرخ توسط هیأت پذیرش تعیین و تا پایان روز قبل از عرضه اطلاع‌رسانی می‌گردد.

▪ **ماده چهل و شش :**

در صورتی که برای یک نماد معاملاتی حراج حضوری انجام شود و به دلیل عدم وجود تقاضای کافی معامله‌ای بر روی آن نماد صورت نپذیرد، امکان حراج مجدد نماد تا پایان آن جلسه معاملاتی وجود دارد. در این حالت باید کارگزاران متقاضی خرید، درخواست خود را قبل از پایان جلسه معاملاتی به بورس اعلام نمایند. در صورت موافقت بورس با عرضه مجدد، عرضه‌کننده ملزم به عرضه مجدد در همان جلسه معاملاتی می‌باشد. همچنین در صورت درخواست عرضه‌کننده و در صورتیکه کارگزار فروشنده تغییری در اطلاعیه عرضه را به بورس اعلام ننماید، اطلاعیه عرضه حداکثر برای ۳ روز کاری پس از روز عرضه نوبت اول معتبر خواهد بود، لیکن بورس موظف است حداکثر تا پایان ساعت ۱۴ هر روز کاری مراتب را از طریق سامانه معاملاتی به اتاق پایاپای اعلام و پس از تأیید اتاق پایاپای، از طریق سایت رسمی و سامانه معاملاتی خود حداکثر تا ساعت ۱۶ همان روز به عموم و کارگزاران اعلام نماید.

○ **فصل هفت - ضوابط معاملات کالا به روش تمام الکترونیکی :**

▪ **ماده چهل و هفت :**

در صورتی که کالایی به تشخیص بورس در بازار فیزیکی دارای عرضه‌کنندگان و خریداران متعدد باشد، معاملات آن به روش تمام الکترونیکی انجام می‌شود .

▪ **ماده چهل و هشت :**

معاملات به روش تمام الکترونیکی طی مراحل به شرح زیر انجام می‌شود :

▪ **بند یک :**

پیش‌گشایش: مرحله ابتدایی معاملات است که در آن امکان ورود، تغییر یا حذف سفارش وجود دارد لیکن معامله‌ای انجام نمی‌شود.

▪ **بند دو :**

مرحله گشایش: این مرحله بلافاصله پس از مرحله پیش گشایش است و در آن، سفارش‌های موجود در سامانه معاملات براساس ساز و کار حراج ناپیوسته انجام می‌شود.

▪ **بند سه :**

مرحله پیوسته: این مرحله پس از انجام مرحله گشایش شروع و در آن به محض تطبیق قیمت سفارش‌های وارد شده به سامانه معاملات، معامله انجام می‌شود.

▪ **بند چهار :**

مرحله حراج ناپیوسته پایانی: این مرحله پس از خاتمه مرحله پیوسته شروع می‌شود. طی این مرحله امکان ورود، تغییر یا حذف سفارش توسط کارگزاران وجود دارد لیکن معامله‌ای انجام نمی‌شود. در پایان این مرحله سفارش‌های موجود در سامانه معاملات براساس ساز و کار حراج ناپیوسته اجرا می‌شود.

▪ **بند پنج :**

مرحله معاملات پایانی: مرحله پایانی جلسه معاملات است که طی آن ورود سفارش و انجام معامله صرفاً با قیمت پایانی امکان پذیر است.

▪ **تبصره یک :**

هیئت مدیره بورس می‌تواند یک یا چند مورد از مراحل فوق را جهت انجام معاملات تعیین نماید، لیکن باید حداقل ۳ روز کاری قبل از اعمال موضوع را اطلاع رسانی نماید.

▪ **تبصره دو :**

هیأت مدیره بورس می‌تواند در روش تمام الکترونیکی، زمانی را خارج از جلسه معاملات، برای ورود سفارش‌ها تعیین نماید.

▪ **تبصره سه :**

طول مدت هر یک از مراحل فوق توسط هیأت مدیره بورس تعیین و حداقل ۳ روز کاری قبل از اعمال اطلاع‌رسانی می‌گردد. تغییر طول مدت مراحل فوق حین جلسه معاملات مجاز نمی‌باشد.

▪ ماده چهل و نه :

اطلاعیه عرضه معاملات کالای فیزیکی به روش تمام الکترونیکی باید روزکاری قبل از شروع معاملات هر نماد معاملاتی منتشر گردد. در این اطلاعیه حداقل اطلاعات زیر درج می شود:

▪ بند یک :

مشخصات کالای قابل عرضه

▪ بند دو :

نوع معامله، در معامله سلف ذکر سررسید تحویل کالا و در معامله نسبی ذکر شرایط پرداخت

▪ بند سه :

قیمت پایه

▪ بند چهار :

تاریخ شروع معاملات نماد

▪ بند پنج :

شرایط پرداخت وجه معامله و در صورت تسویه غیرنقدی تعیین میزان دقیق بخش غیر نقدی و همچنین ذکر اسناد مورد نیاز جهت تسویه.

▪ بند شش :

شرایط تحویل

▪ بند هفت :

بازار هدف بین المللی در خصوص کالاهای صادراتی مورد عرضه در رینگ بین المللی

▪ بند هشت :

محدودیت نوسان قیمت مجاز

▪ بند نه :

واحد پایه تخصیص حسب مورد

▪ بند ده :

حداقل خرید

▪ بند یازده :

حداقل خرید جهت کشف نرخ

▪ بند دوازده :

حداقل تغییر قیمت سفارش

▪ تبصره یک :

فرمت فرم‌های سفارش فروش و اطلاعیه عرضه توسط هیئت مدیره بورس تصویب می‌شود.

▪ تبصره دو :

بندهای ۱ الی ۷ اطلاعیه عرضه توسط کارگزار فروشنده و بندهای ۸ الی ۱۲ توسط بورس تعیین می‌شود .

○ فصل هشت - ضوابط معاملات کالا به روش عرضه یکجا :

▪ ماده پنجاه :

عرضه یکجای کالاهای پذیرفته شده در بورس صرفاً با موافقت هیئت مدیره بورس امکان پذیر است .

▪ ماده پنجاه و یک :

عرضه یکجای کالا توسط یک عرضه کننده انجام می‌شود و کالای مورد عرضه بصورت یکجا معامله خواهد شد.

▪ ماده پنجاه و دو :

ضوابط انتشار اطلاعیه عرضه و اطلاعات آن در روش عرضه یکجا، مانند ضوابط مربوطه در روش حراج حضوری موضوع فصل ششم این دستورالعمل می‌باشد .

▪ **ماده پنجاه و سه :**

انجام رقابت و تطبیق سفارشات در عرضه یکجا به روش تمام الکترونیکی انجام می‌شود.

▪ **ماده پنجاه و چهار :**

در صورت تمایل فروشنده به انتشار آگهی فروش در جراید، اطلاعات مندرج در آن نباید با اطلاعات آرایه شده به بورس مغایرت داشته باشد. در صورت مغایرت، اطلاعات منتشر شده در سایت رسمی بورس قابل استناد می‌باشد.

▪ **ماده پنجاه و پنج :**

در عرضه یکجا مدیرعامل بورس می‌تواند براساس وضعیت بازار، حداقل تغییر قیمت مجاز هر سفارش را که در اطلاعیه عرضه اعلام شده است، برای جلسات معاملاتی بعد تغییر دهد، لیکن باید قبل از شروع جلسه معاملاتی، مراتب را از طریق درج در سایت رسمی بورس به اطلاع عموم برساند.

▪ **ماده پنجاه و شش :**

سفارش خرید باید برابر کل کالای عرضه شده باشد. همچنین قیمت تعیین شده در سفارش‌های خرید نباید کمتر از قیمت پایه‌ای باشد که در اطلاعیه عرضه اعلام شده است.

▪ **ماده پنجاه و هفت :**

کاهش قیمت سفارش خرید ثبت شده در سامانه معاملات یا ورود سفارش با قیمتی کمتر از بالاترین سفارش خرید ثبت شده در سامانه معاملات، مجاز نمی‌باشد و حذف سفارش خرید فقط در صورت ثبت سفارش خرید با قیمت بالاتر در سامانه معاملات مجاز است.

▪ **ماده پنجاه و هشت :**

کارگزار فروشنده مکلف است در صورت ثبت سفارش خرید در سامانه معاملات با قیمت پایه یا بیشتر از آن قبل از ۱۰ دقیقه پایانی جلسه معاملاتی، اقدام به عرضه نماید. عرضه توسط کارگزار فروشنده تنها در صورتی امکان‌پذیر است که از زمان ثبت بهترین سفارش خرید در سامانه معاملات حداقل ۳ دقیقه گذشته باشد.

▪ تبصره یک :

در صورت ثبت سفارش خرید در ۱۰ دقیقه پایانی بازار، ادامه رقابت به جلسه معاملاتی بعد موکول شده و کارگزار دارای بهترین سفارش خرید موظف است سفارش خود را با همان قیمت در ابتدای جلسه معاملاتی بعد وارد سامانه نماید.

▪ تبصره دو :

عدم رعایت ضوابط این ماده از سوی کارگزار خریدار یا کارگزار فروشنده تخلف محسوب شده و بورس مکلف است موضوع را جهت رسیدگی به مرجع رسیدگی به تخلفات کارگزاران ارجاع نماید.

▪ ماده پنجاه و نه :

در صورتی که تخلفات طرفین مانع انجام معامله در عرضه یکجا شود، متخلف مکلف به پرداخت یک درصد ارزش معامله به قیمت پایه به عنوان خسارت به طرف مقابل خواهد بود. در این خصوص کارگزار و تائق و تضامین لازم را حسب مورد از خریدار یا فروشنده دریافت می نماید. همچنین در صورت عدم انجام معامله مطابق این ماده، شخص متخلف مکلف است کارمزدهای انجام معامله را بر حسب ارزش معامله به قیمت پایه پرداخت نماید .

▪ ماده شصت :

در عرضه یکجا، عرضه کننده باید شرایط تسویه معاملات را شامل موارد زیر به طور دقیق در اطلاعیه عرضه اعلام نماید:

▪ بند یک :

نحوه تسویه معامله و میزان بخش نقدی و بخش غیر نقد معامله

▪ بند دو :

مهلت پرداخت بخش نقدی و تنظیم فرم خارج از پایاپای که طی آن خریدار باید بخش نقدی معامله را واریز نماید، اقدامات لازم جهت امضای فرم خارج از پایاپای توسط فروشنده برای بخش غیر نقد معامله را انجام و فروشنده باید فرم خارج از پایاپای را از طریق کارگزار فروشنده به بورس ارائه دهد. این مهلت حداکثر ۳۰ روز تقویمی پس از انجام معامله خواهد بود.

▪ بند سه :

مهلت زمانی انجام اقدامات و ارائه مستندات لازم از سوی خریدار به فروشنده جهت ارائه فرم خارج از پایاپای

▪ ماده شصت و یک :

در عرضه یکجا، کارگزار عرضه کننده در صورتی مجاز به عرضه خواهد بود که معادل یک درصد ارزش کالای موضوع معامله براساس قیمت پایه را به صورت نقد یا ضمانتنامه بانکی بدون قید و شرط به عنوان وجه التزام از عرضه کننده دریافت و حسب مورد به حساب اتاق پایاپای واریز یا به این اتاق تحویل دهد و تأییدیه اتاق پایاپای را مبنی بر اخذ تضامین مربوطه به بورس ارایه کند . سپرده موضوع این ماده علاوه بر تضامینی است که طبق مقررات جهت عرضه کالا در بورس اخذ می شود و صرفاً جهت تضمین تعهدات عرضه کننده در فرایند انجام رقابت تا قطعی شدن معامله عرضه یکجا است .

▪ تبصره یک :

در صورت عدم ایفای تعهدات معامله توسط فروشنده، سپرده موضوع این ماده پس از کسر کارمزدها و هزینه های معامله به کارگزار خریدار پرداخت می شود.

▪ تبصره دو :

در صورتی که کارگزار فروشنده پس از انتشار اطلاعیه عرضه و قبل از شروع رقابت، انصراف کتبی خود را از ادامه رقابت اعلام و بورس با انصراف وی موافقت نماید یا چنانچه به دلیل عدم وجود خریدار معامله انجام نشود، سپرده موضوع این ماده با تأیید بورس مبنی بر عدم مغایرت اقدامات کارگزار با مقررات در جریان معامله مذکور، حداکثر تا دو روز کاری پس از زمان انصراف یا پایان رقابت مسترد می شود.

▪ ماده شصت و دو :

در عرضه یکجا، کارگزار خریدار در صورتی مجاز به ورود سفارش به سامانه معاملات است که معادل ۳ درصد ارزش کالای موضوع معامله براساس قیمت پایه را به صورت نقد یا ضمانتنامه بانکی بدون قید و شرط از مشتری دریافت و حسب مورد به حساب اتاق پایاپای واریز یا به این اتاق تحویل دهد و تأییدیه اتاق مزبور را مبنی بر اخذ تضامین مربوطه به بورس ارایه کند.

▪ تبصره یک :

در صورت عدم ایفای تعهدات تسویه از سوی کارگزار خریدار، سپرده موضوع این ماده پس از کسر کارمزدها و هزینه‌های معامله به کارگزار فروشنده پرداخت می‌شود.

▪ تبصره دو :

در صورتی که کارگزار خریدار پس از ارایه درخواست خرید و قبل از انجام معامله، انصراف کتبی خود را از ادامه رقابت اعلام نماید یا چنانچه کارگزار خریدار موفق به انجام معامله نگردد، سپرده وی با تایید بورس مبنی بر عدم مغایرت اقدامات کارگزار با مقررات در جریان معامله مذکور، حداکثر تا دو روز کاری پس از زمان انصراف یا انجام معامله مسترد می‌شود.

▪ ماده شصت و سه :

کارگزار خریدار مکلف است پس از انجام معامله حداکثر طی مهلت واریز بخش نقدی و تنظیم فرم خارج از پایاپای که در اطلاعیه عرضه مشخص شده است، نسبت به تسویه بخش نقدی معامله از طریق اتاق پایاپای اقدام نماید و مستندات لازم جهت تنظیم فرم تسویه خارج از پایاپای بخش غیرنقدی را به فروشنده ارایه کند. کارگزار فروشنده مکلف است پس از انجام اقدامات و دریافت مستندات لازم جهت تنظیم فرم تسویه خارج از پایاپای از سوی خریدار طی مهلت تنظیم فرم خارج از پایاپای، نسبت به ارایه فرم تسویه خارج از پایاپای به اتاق پایاپای اقدام نماید. در صورت واریز بخش نقدی و ارایه سند تسویه خارج از پایاپای به اتاق پایاپای طی مهلت‌های مقرر، معامله از نظر بورس قطعی خواهد شد.

▪ تبصره :

در صورت خودداری کارگزار فروشنده یا فروشنده از دریافت مستندات لازم جهت تنظیم فرم خارج از پایاپای، خریدار یا کارگزار وی می‌تواند اسناد فوق را جهت ثبت در سوابق به اتاق پایاپای ارایه و رسید دریافت نماید.

▪ ماده شصت و چهار :

در خصوص معامله عرضه یکجا، کارگزار خریدار می‌تواند از کد تجمیعی جهت شرکت در رقابت برای چند خریدار استفاده نماید لیکن باید نام خریدار و درصد تخصیص به هریک بر اساس سفارشات ثبت شده نزد کارگزار مشخص بوده و قبل از شروع رقابت به بورس اعلام شود. تخصیص کالا به خریداران پس از قطعی شدن معامله، بر اساس اطلاعات موضوع این ماده انجام خواهد شد.

▪ **ماده شصت و پنج :**

در صورت عدم تسلیم سند تسویه خارج از پایاپای توسط کارگزار فروشنده یا عدم تسویه بخش نقدی معامله توسط کارگزار خریدار در مهلت مقرر، انجام معامله توسط بورس قطعی نمی‌شود.

▪ **ماده شصت و شش :**

در صورت عدم امضای سند تسویه خارج از پایاپای از سوی خریدار یا فروشنده یا عدم ارائه آن به بورس، به اختلاف طرفین بر اساس ترتیبات مقرر در ماده ۳۶ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران رسیدگی خواهد شد. در صورتی که براساس رأی صادره قطعی عرضه کننده و یا کارگزار عرضه کننده متخلف شناخته شوند، کارمزد کارگزار فروشنده، سازمان، بورس و شرکت سپرده‌گذاری مرکزی از محل سپرده موضوع ماده ۶۱ این دستورالعمل کسر و مابقی به حساب کارگزار خریدار واریز خواهد شد و در صورتی که خریدار متخلف شناخته شود، کارمزد کارگزار خریدار، سازمان و بورس از محل سپرده موضوع ماده ۶۲ این دستورالعمل کسر و مابقی به حساب کارگزار فروشنده واریز خواهد شد. کارگزار فروشنده پس از کسر کارمزد خود مکلف به پرداخت مابقی مبلغ مذکور به عنوان خسارت به فروشنده خواهد بود.

▪ **ماده شصت و هفت :**

در صورت عدم واریز بخش نقدی توسط خریدار، کارمزد کارگزار خریدار، سازمان و بورس از محل سپرده موضوع ماده ۶۲ این دستورالعمل کسر و مابقی به حساب کارگزار فروشنده واریز خواهد شد. کارگزار فروشنده پس از کسر کارمزد خود مکلف به پرداخت مابقی مبلغ مذکور به عنوان خسارت به فروشنده خواهد بود .

▪ **ماده شصت و هشت :**

ارائه فرم تسویه خارج از پایاپای به بورس به منزله پایان فرایند معامله و تسویه معامله در بورس محسوب شده و بورس در خصوص تسویه بخش غیر نقدی معامله مسئولیتی نخواهد داشت. ضوابط مربوط به تحویل کالا تابع مقررات عمومی تحویل کالای مورد معامله در بازار فیزیکی مندرج در دستورالعمل تسویه و پایاپای خواهد بود .

• **بخش سه - ضوابط اختصاصی بازار مشتقه :**

○ **فصل نه - ضوابط کلی معاملات در بازار مشتقه :**

▪ **ماده شصت و نه :**

گشایش نماد معاملاتی قراردادهای مورد معامله در بازار مشتقه منوط به انجام اقدامات زیر است:

▪ بند یک :

پذیرش و درج اوراق مربوطه

▪ بند دو :

انتشار اطلاعیه معاملاتی و مشخصات قرارداد حداقل ۳ روز کاری قبل از معامله

▪ بند سه :

ایجاد فایل دارایی مشتریان حسب مورد توسط شرکت سپرده‌گذاری مرکزی

▪ ماده هفتاد :

گشایش نماد معاملاتی از طریق حراج ناپیوسته با اعمال یک مرحله پیش‌گشایش شروع و با اجرای حراج ناپیوسته پایان می‌یابد. پس از این مرحله، معاملات به صورت پیوسته در زمان باقیمانده تا پایان جلسه معاملاتی و در دامنه نوسان مجاز روزانه قیمت انجام می‌شود. قیمت مرجع در مرحله پیوسته، قیمت کشف شده از طریق حراج ناپیوسته است.

▪ تبصره :

در صورتی که در دوره حراج ناپیوسته معامله‌ای صورت نپذیرد یا به دلیل غیر عادی بودن قیمت کشف شده یا حجم اوراق بهادار معامله شده، معاملات انجام شده در دوره حراج ناپیوسته توسط بورس تایید نگردد، به تشخیص بورس و پس از اطلاع رسانی، حراج ناپیوسته تا کشف قیمت تکرار می‌گردد. در صورتیکه پس از ۳ روز کاری کشف قیمت انجام نگردد قیمت تئوریک توسط بورس محاسبه و به عنوان قیمت گشایش لحاظ می‌شود.

▪ ماده هفتاد و یک :

معاملات در بازار مشتقه به روش تمام الکترونیکی و طی مراحل و شرایطی که در ماده ۴۸ این دستورالعمل و تبصره های ذیل آن تصریح شده است، انجام می‌شود.

▪ ماده هفتاد و دو :

در صورتی که معاملات اوراق بهادار مظنون به استفاده از اطلاعات نهانی یا دستکاری قیمت باشد، بورس می‌تواند رأساً یا به موجب اعلام سازمان نماد معاملاتی اوراق بهادار را متوقف نماید. بازگشایی

نماد معاملاتی پس از بررسی‌های لازم و حداکثر تا پایان روز معاملاتی بعد حسب مورد به تشخیص بورس یا سازمان خواهد بود .

▪ **ماده هفتاد و سه :**

بورس باید دلیل توقف نمادهای معاملاتی را حداکثر تا پایان روز کاری توقف نماد معاملاتی اطلاع‌رسانی نماید. همچنین بورس مکلف است حداقل ۱۵ دقیقه قبل از بازگشایی نماد معاملاتی مراتب را به اطلاع عموم برساند.

○ **فصل ده - ضوابط اختصاصی معاملات قراردادهای سلف موازی استاندارد :**

▪ **ماده هفتاد و چهار :**

نماد معاملاتی قراردادهای سلف موازی استاندارد پذیرفته شده در هیئت پذیرش، حداکثر ۱۰ روز کاری پس از درج قرارداد و انتشار امیدنامه پذیرش در بازار مشتقه ایجاد می‌گردد. معاملات ثانویه قرارداد سلف موازی استاندارد پس از عرضه اولیه در بورس انجام خواهد داشت.

▪ **ماده هفتاد و پنج :**

قراردادهای سلف موازی استاندارد به یکی از روش‌های زیر عرضه اولیه می‌شوند:

▪ **بند یک :**

عرضه اولیه از طریق حراج حضوری

▪ **بند دو :**

عرضه اولیه از طریق حراج ناپیوسته

▪ **بند سه :**

عرضه اولیه از طریق عرضه گسترده با قیمت ثابت

▪ **تبصره :**

جهت عرضه اولیه قراردادهای سلف موازی استاندارد می‌توان از یک یا چند روش استفاده نمود. روش‌های عرضه اولیه برای هر قرارداد سلف موازی استاندارد در مشخصات قرارداد و توسط هیئت پذیرش تعیین می‌گردد.

▪ ماده هفتاد و شش :

عرضه اولیه از طریق حراج حضوری به شرح زیر است:

▪ بند یک :

عرضه کالا در قالب قراردادهای سلف در بازار فیزیکی به روش حراج حضوری

▪ بند دو :

تکمیل امور تسویه معامله و قطعی شدن معاملات انجام شده در بازار فیزیکی

▪ بند سه :

ایجاد فایل دارایی مشتریان روی نماد معاملاتی مربوط به قراردادهای سلف موازی استاندارد به نام خریداران

▪ بند چهار :

انتشار اطلاعیه عرضه اولیه در اولین روز کاری پس از تکمیل امور تسویه معامله در بازار فیزیکی

▪ بند پنج :

گشایش نماد معاملاتی قرارداد سلف موازی استاندارد به روش حراج ناپیوسته در بازار مشتقه، دو روز کاری پس از انتشار اطلاعیه عرضه اولیه

▪ ماده هفتاد و هفت :

عرضه اولیه به روش حراج ناپیوسته به شرح زیر است:

▪ بند یک :

ایجاد و تکمیل فایل دارایی مشتریان از طریق فرایند پذیرش مشتری

▪ بند دو :

انتشار اطلاعیه عرضه اولیه

▪ **بند سه :**

گشایش نماد معاملاتی قرارداد سلف موازی استاندارد به روش حراج ناپیوسته در بازار مشتقه، دو روز کاری پس از انتشار اطلاعیه عرضه اولیه

▪ **ماده هفتاد و هشت :**

عرضه اولیه از طریق عرضه گسترده با قیمت ثابت به شرح زیر است:

▪ **بند یک :**

کارگزار عرضه کننده موظف است اطلاعیه عرضه اولیه و مستندات لازم را حداکثر تا ۱۰ روز کاری قبل از عرضه به بورس ارائه نماید. بورس موظف است پس از بررسی رعایت مقررات مربوطه، مراتب موافقت یا عدم موافقت خود را حداکثر تا ۳ روز کاری بعد به کارگزار عرضه کننده و اتاق پایاپای اعلام نماید .

▪ **بند دو :**

کارگزار عرضه کننده موظف است پس از اخذ موافقت نامه بورس در خصوص عرضه، جهت ثبت و سپرده گذاری قراردادهای سلف موازی استاندارد، مستندات زیر را حداکثر تا ۶ روز کاری قبل از عرضه به اتاق پایاپای ارائه نماید. در صورتی که مستندات و مدارک موضوع این بند طی مهلت مقرر و بصورت کامل به اتاق پایاپای ارائه گردد، اتاق پایاپای موظف است پس از بررسی رعایت ضوابط مربوط به تعهدات، تضامین و سایر مقررات مربوطه، مراتب موافقت یا عدم موافقت خود را حداکثر تا ۲ روز کاری بعد به کارگزار عرضه کننده و بورس اعلام نماید .

الف) تضامین و سپرده‌های مورد نیاز جهت عرضه کالا طبق ضوابط تضمین مصوب هیئت مدیره شرکت سپرده‌گذاری مرکزی؛

ب) تضامین مربوط به بازارگردانی قراردادها حسب مورد؛

ج) اطلاعیه عرضه اولیه که به تایید بورس رسیده است.

▪ **بند سه :**

بورس اطلاعیه عرضه اولیه قراردادهای سلف موازی استاندارد را که مشتمل بر موارد زیر است حداکثر تا ۲ روز کاری پیش از عرضه اولیه از طریق سایت رسمی خود منتشر می نماید :

الف) مشخصات قرارداد سلف موازی استاندارد

ب) تاریخ شروع و پایان دوره عرضه اولیه

ج) قیمت ثابت عرضه اولیه

د) تاریخ گشایش نماد معاملاتی قرارداد سلف موازی استاندارد در بورس

ه) عاملین عرضه شامل شبکه کارگزاری و یا شبکه بانکی

▪ **بند چهار :**

ایجاد و تکمیل فایل دارایی مشتریان بر اساس نتایج عرضه اولیه

▪ **بند پنج :**

گشایش نماد معاملاتی قرارداد سلف موازی استاندارد به روش حراج ناپیوسته در بازار مشتقه، حداکثر ۱۰ روز کاری پس از پایان عرضه اولیه

▪ **ماده هفتاد و نه :**

پس از عرضه اولیه قراردادهای سلف موازی استاندارد تا آخرین روز معاملاتی مندرج در مشخصات قرارداد معامله خواهند شد و در پایان آخرین روز معاملاتی نماد معاملاتی قرارداد جهت انجام امور تحویل و تسویه نهایی متوقف خواهد شد.

▪ **ماده هشتاد :**

در صورت تصویب هیئت پذیرش و درج در مشخصات قرارداد، بورس می تواند خرید و یا فروش قراردادهای سلف موازی استاندارد را در روز یا روزهای خاصی از دوره معاملاتی، برای بخشی از مشتریان محدود نماید.

○ **فصل یازده - بازارگردانی در بازار مشتقه و بازار سایر اوراق بهادار قابل معامله :**

▪ **ماده هشتاد و یک :**

متقاضی دریافت مجوز بازارگردانی باید تقاضای خود را برای بازارگردانی معاملات بازار مشتقه یا بازار سایر اوراق بهادار قابل معامله، به بورس ارائه کند. این تقاضا باید بر اساس فرم مصوب بورس و حاوی تعهدات متقاضی در مورد دامنه مظنه، حداقل سفارش انباشته، حداقل معاملات روزانه و دوره زمانی بازارگردانی باشد.

▪ **ماده هشتاد و دو :**

شروع فعالیت بازارگردانی در هر نماد معاملاتی، منوط به صدور مجوز فعالیت بازارگردانی توسط بورس خواهد بود.

▪ **ماده هشتاد و سه :**

کلیه شرکت‌های کارگزاری که صلاحیت انجام فعالیت بازارگردانی را دارند، توسط سازمان به بورس اعلام خواهند شد.

▪ **ماده هشتاد و چهار :**

بورس ظرف حداکثر ۱۵ روز پس از دریافت درخواست متقاضی، نظر خود را جهت اجازه شروع فعالیت بازارگردان به متقاضی اعلام می‌کند. در صورت موافقت با شروع بازارگردانی، شرایط بازارگردانی و تاریخ آغاز و پایان فعالیت مزبور در مجوز اعطایی ذکر خواهد شد .

▪ **ماده هشتاد و پنج :**

بازارگردان کلیه فعالیت های بازارگردانی را در کد بازارگردانی انجام می دهد .

▪ **ماده هشتاد و شش :**

بازارگردان موظف است برای انجام امور بازارگردانی در بازار مشتقه یا بازار سایر اوراق بهادار قابل معامله، حداقل یک ایستگاه معاملاتی و یک مسئول انجام معاملات جداگانه را طبق مقررات اختصاص دهد. بازارگردان همچنین موظف است کلیه معاملات در هر نماد معاملاتی، دریافت ها، پرداخت ها، هزینه ها و درآمدهای مرتبط با بازارگردانی را در سر فصل حساب های جداگانه ثبت و در مقاطع سه ماهه به سازمان گزارش نماید .

▪ **ماده هشتاد و هفت :**

بازارگردان موظف است، سفارش های خرید و فروش خود را با رعایت شرایط زیر وارد سامانه معاملات بورس کند:

▪ **بند الف :**

قیمت های پیشنهادی در این سفارش ها باید در دامنه مجاز نوسان باشند.

▪ **بند ب :**

تفاوت بین کمترین قیمت خرید در سفارش های خرید و بیشترین قیمت فروش در سفارش های فروش بازارگردان، حداکثر برابر دامنه مظنه باشد.

▪ **بند ج :**

حجم سفارش های خرید و فروش باید با یکدیگر برابر و هر یک معادل یا بیش از حداقل سفارش انباشته تعیین شده طبق قرارداد باشد.

▪ **تبصره :**

در صورتی که در اثر انجام معامله، حجم سفارش خرید یا فروش کمتر از حداقل سفارش انباشته شود یا تساوی میان آنها از بین برود، بازارگردان موظف است حداکثر ظرف دو دقیقه، حجم سفارش های مزبور را با یکدیگر برابر و معادل یا بیش از حداقل سفارش انباشته نماید.

▪ **ماده هشتاد و هشت :**

بورس قبل از اعطای مجوز شروع فعالیت بازارگردانی، قرارداد بازارگردانی در خصوص هر نماد معاملاتی، شامل حداقل سفارش انباشته، حداقل معاملات روزانه و حداقل دوره زمانی مورد قبول برای بازارگردانی را به تأیید سازمان می‌رساند.

▪ **ماده هشتاد و نه :**

در صورتی که بنا به پیشنهاد بازارگردان و تأیید بورس جهت انجام فعالیت بازارگردانی افزایش دامنه نوسان قیمت روزانه نماد معاملاتی ضرورت داشته باشد، این پیشنهاد باید توسط بورس به هیئت پذیرش ارائه و در صورت تصویب هیئت پذیرش، مشخصات قرارداد تغییر و دامنه جدید نوسان روزانه قیمت نماد معاملاتی طبق مقررات اعمال خواهد شد .

▪ **ماده نود :**

در صورت تقاضای بازارگردان مبنی بر توقف نماد معاملاتی، بورس می تواند دلایل بازارگردان را بررسی و در صورت توافق و تطابق با مقررات مربوطه، نماد معاملاتی را حداکثر به مدت یک ساعت متوقف نماید .

▪ **ماده نود و یک :**

در صورتیکه بازارگردان هر یک از تعهدات خود در قرارداد بازارگردانی را طی جلسه معاملاتی ایفا نکند، بورس می تواند طبق شرایط مندرج در قرارداد بازارگردانی جریمه های مربوطه را اخذ نماید.

▪ **ماده نود و دو :**

بورس موظف است بر چگونگی انجام وظایف بازارگردان و همچنین احراز و شرایط در نظر گرفته شده در این دستورالعمل نظارت نماید.

▪ **ماده نود و سه :**

بورس موظف است اطلاعیه شروع بازارگردانی و همچنین اتمام دوره بازارگردانی در هر نماد معاملاتی را به همراه ذکر نام بازارگردان، حداقل سه روز کاری قبل در پایگاه اطلاع رسانی رسمی خود منتشر کند.

▪ **ماده نود و چهار :**

بورس موظف است فهرست نمادهای معاملاتی دارای بازارگردان و همچنین نمادهایی که مجوز فعالیت بازارگردانی آنها لغو یا تمام شده است را به همراه ذکر نام بازارگردان و تاریخ شروع و خاتمه بازارگردانی، تهیه و در پایگاه اطلاع رسانی رسمی خود منتشر کند. تغییرات این فهرست باید روزانه، به هنگام شود.

▪ **ماده نود و پنج :**

هرگاه حجم معاملات بازارگردان بر روی هر نماد معاملاتی اوراق بهادار قابل معامله در یک روز معاملاتی، برابر یا بیش از حداقل معاملات روزانه شود، تعهد بازارگردان در آن روز معاملاتی ایفا شده تلقی می شود.

▪ **ماده نود و شش :**

در شرایطی که قیمت هر نماد معاملاتی طی چهار جلسه معاملاتی متوالی مجموعاً بیش از ۳ برابر دامنه مجاز نوسان روزانه قیمت در یک جهت تغییر کند و در عین حال عرضه و تقاضای آن نماد معاملاتی به تعادل نرسیده باشد، آنگاه بازارگردان از ایفای تعهدات خود معاف خواهد بود.

▪ **تبصره :**

مدت زمان معافیت بازارگردان توسط بورس بر اساس شرایط بازار تعیین می شود .

▪ **ماده نود و هفت :**

در صورتیکه مقررات انجام معامله در بازار مشتقه یا بازار سایر اوراق بهادار قابل معامله تغییر کند، مخصوصاً چنانچه دامنه نوسان روزانه قیمت در نماد معاملاتی محدودتر شود، بازارگردان می‌تواند تقاضای انصراف از فعالیت بازارگردانی خود را حداکثر تا موعد مقرر شده در قرارداد بازارگردانی به بورس ارائه نماید. در صورت موافقت بورس با تقاضای انصراف بازارگردان، بورس موظف است موضوع را به سازمان گزارش نموده و نسبت به اعلام عمومی آن در پایگاه اطلاع رسانی رسمی خود اقدام کند.

▪ **ماده نود و هشت :**

بورس برای بازارگردانی در هر نماد معاملاتی اوراق بهادار یک ایستگاه معاملاتی جداگانه، بدون دریافت هیچ‌گونه هزینه‌ای از این بابت در اختیار بازارگردان خواهد گذاشت. انجام سایر معاملات از ایستگاه معاملاتی مخصوص بازارگردانی مجاز نیست.

▪ **ماده نود و نه :**

اولویت اجرای سفارش‌های خرید و فروش بازارگردان در هر نماد معاملاتی از نظر اولویت انجام با سایر مشتریان برابر است.

• **بخش چهار - ضوابط اختصاصی بازار سایر اوراق بهادار قابل معامله :**

○ **ماده صد :**

ضوابط کلی معاملات در بازار سایر اوراق بهادار قابل معامله مطابق فصل نهم این دستورالعمل می‌باشد .

○ **ماده صد و یک :**

پذیره نویسی واحدهای صندوقهای سرمایه گذاری قابل معامله در بورس مطابق اساسنامه صندوق، رویه پذیره نویسی صدور، ابطال و معاملات واحدهای سرمایه گذاری صندوق سرمایه گذاری قابل معامله (ابلاغی سازمان) و حسب مورد مفاد دستورالعمل عرضه اولیه و پذیره نویسی در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران در بازار سایر اوراق بهادار قابل معامله در بورس انجام خواهد شد .

○ **ماده صد و دو :**

ثبت، صدور و ابطال واحدهای سرمایه‌گذاری صندوق سرمایه‌گذاری قابل معامله و معاملات در زمان تصفیه صندوق، در سامانه معاملاتی در نمادی مجزا از معاملات بازار صندوق سرمایه‌گذاری قابل معامله توسط کارگزار صندوق انجام می‌شود .

○ ماده صد و سه :

توقف نماد معاملاتی واحدهای سرمایه گذاری صندوق صرفاً با اعلام سازمان یا جهت برگزاری مجمع صندوق قابل انجام است. در صورت برگزاری مجمع، مدیر صندوق باید یک روز کاری قبل از برگزاری مجمع به صورت مکتوب به بورس اطلاع دهد. همچنین مراتب باید از طریق سامانه اطلاع رسانی ناشران (کدال) منتشر شود .

○ ماده صد و چهار :

در صورت توقف نماد معاملاتی واحدهای سرمایه گذاری صندوق ، بازگشایی نماد معاملاتی مربوطه حسب مورد بر اساس اعلام سازمان یا حداکثر دو روز کاری پس از برگزاری مجمع صندوق انجام می شود .

○ ماده صد و پنج :

انتقال واحدهای سرمایه‌گذاری ممتاز صندوق در نمادی مجزا و به شرح ذیل انجام می شود :

کارگزار فروشنده باید درخواست کتبی خود مبنی بر فروش واحدهای ممتاز را به همراه اطلاعات و مستندات زیر تا ۳ روز کاری پیش از تاریخ عرضه به بورس ارایه نماید:

۱. تعداد واحدهای سرمایه گذاری ممتاز جهت انتقال

۲. قیمت پایه عرضه

۳. تاریخ عرضه

۴. نام عرضه کننده به همراه تصویر سفارش فروش

۵. شرایط فروش از جمله نقدی یا اقساطی بودن ثمن معامله و در صورت اقساطی بودن نحوه تقسیط و وثایق مورد نیاز

۶. حداکثر مهلت تسویه حصة نقدی و ارایه سند تسویه خارج از پایاپای

۷. ارائه موافقت کتبی فی ما بین انتقال دهنده و انتقال گیرنده که به تأیید سازمان رسیده است.

۸. سایر اطلاعات به درخواست بورس

• بخش پنچ - سایر مقررات :

○ ماده صد و شش :

در صورتی که به دلیل حوادث غیرمترقبه تمام یا بخشی از وظائف یا مسئولیت‌های اشخاص ذیربط در معامله طبق این دستورالعمل امکان پذیر نباشد، با حکم مرجع ذیصلاح، از این بابت مسئولیتی متوجه اشخاص مذکور نمی‌گردد.

○ ماده صد و هفت :

نرخ‌های خدمات و کارمزدهای بورس و نحوه وصول آن در چارچوب سقف‌های مصوب هیأت مدیره سازمان، توسط هیأت مدیره بورس تصویب و اعمال می‌گردد.

○ ماده صد و هشت :

کلیه مواردی که مطابق این دستورالعمل توسط بورس اعلام، منتشر و یا اطلاع‌رسانی می‌شود، باید از طریق پایگاه اطلاع‌رسانی رسمی بورس انجام گیرد.

○ مؤخره :

این دستورالعمل مشتمل بر ۵ بخش، ۱۱ فصل، ۱۰۸ ماده و ۴۷ تبصره در تاریخ ۱۳۹۱/۰۷/۱۰ و اصلاحیه مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۲۰ به تصویب شورای عالی بورس و اوراق بهادار رسید .